

(anunci en FEW iv, 82; imposat per ell a Bloch); en el FEW xvi (1955), 6-9, evidentment trontolla, en adonar-se de la data tardana del francès i primerenca en llengua d'oc, i haver de reconèixer fins i tot que els més antics testimonis es fan suspectes d'occitanisme pel fet de provenir tots de la zona al Sud del Loire.³ Els termes a què arribava Bruch són els següents. Seria un francès *GĀHI, fundat en l'a-al. ant. *gābi* 'ràpid', 'temerari', 'vehement', 'precipitat, sobtat', avui al. *jāb* 'abrupte, espadat'. Les objeccions que s'imposen fer-hi són moltes, terminants i òbvies.

1) El significat no convé, per més que s'allegui una acc. 'viu, petulant' quan s'aplica al cavall, però salta a la vista que això és secundari. En tot cas és evident que el sentit fonamental i el més antic és 'alegre', i d'ell hem de partir.

2) En temps dels primers defensors de l'etimologia germànica es tenien idees nebuloses sobre la provenença dels germanismes gallo-romànics, i es creia natural derivar un mot occità o francès de l'alt-alemany; però avui, que sabem que els germanismes antics del francès i la majoria dels occitans vénen del francic, dialecte de tipus baix-alemany-neerlandès, ¿podem estar gens segurs que un mot com *GĀHI pogué pertànyer al llenguatge dels francs? De cap manera. Car es tracta d'un terme quasi exclusiu del dialecte alt-alemany, el parentiu del qual amb el francic és bastant remot; i estranjer a tots els altres dialectes germànics; caldria trobar-lo almenys en baix-alemany o neerlandès, i és veritat que se cita també un b-al. mj. i neerl. mj. *gā*, però és una forma almenys ambigua,⁴ i la cosa normal en baix-alemany i neerlandès és *gau*, *gauw*, *gouwe*, dualitat fonètica que sol explicar-se, com la de *nabe* i *genau* (enfront del gòtic *nēhwa* 'prop'), a base d'un primitiu **gāhwi*, reduït diversament: aqueixa seria probablement la forma francica, suposant que tal mot hagués existit ja en aquell temps o dialecte, cosa ben errívola.⁵ Però és clar que d'aqueixa forma no podria sortir la romànica *gai*.

Encara més objeccions. 3) Fins si admetéssim un francic *GĀHI, la comparació amb JEHJAN > fr. ant. *jehir*, oc. ant. *gequir*, cat. *jaquir*, ens faria esperar més aviat un resultat romànic com **gac* i fr. ant. **jeh*.

4) En general, si es tracta d'un mot francic, esperaríem trobar-lo més vivaç en el Nord de França que en el Midi; i allà hauríem d'esperar **jai* o una altra forma amb *j*-; per això recorren Bruch i Wartburg a l'excusa que la *g*- francesa es deu a la contaminació de *gaillard*, trista escapatòria, que ningú no acceptaria. En conclusió s'imposa renunciar a tota etimologia germànica.

Una de més sostenible fou proposada per Sainéan (ZRPb. xxxi, 263-4; Sources Indig. i, 88) i després defensada per Spitzer (MLN LXXI, 381-2). Es tractaria d'una espècie d'adjectivació figurada del nom del gaig, ll. i romànic GAJUS. I els hem de reconèixer que aquí almenys no hi hauria dificultat fonètica (sempre a condició d'admetre el manlleu oc. > fr., cf. la forma francesa *geai* = *žé*, del nom de l'ocell), i que fins en l'aspecte semàntic se li pot argumentar a favor, veg. especialment el que en diu Spitzer, i les meves reserves

en el DCEC iv, 1015. Sens dubte el gaig canta al mig dels boscos soleiosos, i és un ocell movedís, però la sensació d'alegria ve del bosc assoleiat més que del crit silvestre i detonant de l'ocell, quasi semblant a la veu brusca d'un home amagat: si aquesta veu ha estat presa com a símbol d'alguna cosa, lingüísticament no ha estat de l'alegria sinó de la propietat coneguda del gaig de fer veus que semblen d'altres ocells o que ens semblen imitar un brusc esgarip de l'home, d'on la denominació cast. *arrendajo* del gaig, derivada de l'antic *arrendar* < *a-remdar* RE-IMITARE (d'on ve el cast. mod. *remedar*).

D'altra banda és xocant o almenys sorprenent el fet que no essent el gaig un dels ocells generalment coneguts, vagi servir de base per a la denominació d'un adjectiu que expressa una de les idees bàsiques de tot idioma. En fi també hi ha fortes objeccions fonètiques: GAJUS, GAJA (femení ja documentat en llatí com a nom d'ocell) hauria donat *gai*, **gaja*, en una part del territori occità, i **gag*, *gaja* a la resta, formes amb *g* que no es troben enlloc per a 'gai, alegre'; el resultat *gaia* amb *i* fonèticament només és possible en domini occità en la zona occidental de Gascunya i en una estreta faixa al llarg del límit amb la llengua d'oïl: és increïble que aquestes zones tan excèntriques i limitades poguessin imposar llur fonètica, en un mot tan fonamental, a tota la llengua dels trobadors.

Demostrada la falsedat de totes les etimologies prèvies, vaig proposar en el DCEC una etimologia interna occitana, que ara em sembla segura. És ben sabut que oc. *gai* i *jai* poden ser també substantius en la llengua dels trobadors, amb el sentit de 'goig'. No hi ha dubte que aquí tenim representants fonètics de GAUDIUM id. En la major part del domini occità la *-j-* en fi de mot donava normalment *-i*, i en la resta havia de resultar en *-g* (= *g*); per tant al costat de *gaug* hauríem d'esperar, en tot el Centre, Sud-oest i Nord del territori d'Oc, formes com *gauj*, *jauj*, que haurien estat manifestament impronunciables, d'on havia de venir una reducció del triftong, sigui en *jau/gau*, sigui en *jai/gai*.

De fet la forma *jau/gau* també es troba i fins sovint (PSW iv, 85-86). Però l'altra reducció a *jai/gai* no pot sorprendre gens, i fins i tot és la solució més natural puix que *aunta* 'vergonya' solia simplificar-se en *anta*, **jaurga* (de FABRICA) en *farga*, i el futur *cantaraun* es reduïa adés a *cantarau* (forma dialectal), adés a *cantaran*, que és la més comuna. I en efecte no sols es diu *gay* per 'goig' en el Bearn, sinó que trobem testimonis d'aquesta forma (assegurats per la rima), en nombrosos i coneguts trobadors: el PSW (iv, 13-14) l'assenyala en Matfré Ermengaut, Arnaut Vidal i d'altres; Rayn. (iii, 445), en Raimbaut d'Aurenga i algun més; Guiraut de Bornelh el porta com a equivalent del fr. *joye*, com ens ho ensenyen els textos publicats per Appel (*Cbr.*, 63.34, 83.5), i el mateix cal dir de Gaucelm Faidit (*ibid.*, 28.25); en part d'aquestes cites les rimes en *-ay* ens lleven tota possibilitat d'error manuscrit, i hi puc afegir encara casos claríssims: *ab jay* 'amb goig' que apareix diverses vegades en Cerverí de Girona, està rimant amb *jay* 'ell jeu' JACET, amb *display* dis-